

Nota

**Opmerkingen OVB-OBFG bij wetsontwerp
‘tot oprichting van het Centraal Register
voor de beslissingen van de rechterlijke
orde en betreffende de bekendmaking van
de vonnissen en arresten’**

vrijdag 25 februari 2022

1. De Orde van Vlaamse Balies (OVV) en de *Ordre des barreaux francophones et germanophone* (OBFG) wensen vooreerst het kabinet van de minister van Justitie van harte te bedanken voor het verzoek om advies uit te brengen over het voorontwerp van wet 'tot oprichting van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde en betreffende de bekendmaking van de vonnissen en arresten'. Het voorwerp van dit voorontwerp is van wezenlijk belang voor de verdere ontwikkeling van het recht en de wijze waarop in de toekomst recht zal worden gesproken.

Daarom betreuren we dat ons maar één week tijd werd gegeven om een advies voor te bereiden. Het voorontwerp verdient grondigere reflectie. We houden ons dan ook het recht voor om nieuwe elementen op te werpen tijdens de parlementaire hoorzittingen.

A. Wapengelijkheid tussen advocaten en het parket inzake de toegang tot het centraal register, en tegensprekelijkheid van de debatten.

2. Paragraaf 8 van het nieuw ontworpen artikel 782 van het Gerechtelijk Wetboek (Ger.W.) regelt de toegang tot het centraal register. Punt 2° van die paragraaf onderscheidt vijf categorieën van personen die toegang krijgen om de opgenomen vonnissen en arresten in niet-gepseudonimiseerde vorm te raadplegen.

We stellen tevreden vast dat punt 2°, a) bepaalt dat de personen opgenomen in de elektronische lijst van artikel 315ter Ger.W., tot wie ook de leden van het parket behoren, slechts toegang hebben tot niet-gepseudonimiseerde vonnissen en arresten, voor zover die gegevens van hen uitgaan en binnen de grenzen van hun wettelijke opdrachten. Omdat een vonnis of arrest onmogelijk kan uitgaan van het parket, heeft het parket op deze grond geen toegang tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken.

3. Punt 2°, b) stelt dat de personen opgenomen in de elektronische lijst van artikel 315ter Ger.W. op gemotiveerde aanvraag toegang krijgen tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken "*met het oog op een noodzakelijke opzoeking in het kader van een onderzoek dat door de aanvrager wordt gevoerd of in het kader van een zaak die voor de aanvrager aanhangig is of waarin de aanvrager beroepshalve optreedt.*"

De ontworpen regeling beperkt de toegang van het parket en de zittende magistratuur tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken die niet van hen uitgaan aanzienlijk, althans in theorie. Alles hangt af van de manier waarop de Koning op grond van het tweede lid van paragraaf 8 bij KB de procedure en beoordeling van die gemotiveerde aanvragen omkadert. Wat de Ordes betreft, mag een gemotiveerde aanvraag alleen betrekking hebben op één of meerdere specifieke niet-gepseudonimiseerde vonnissen of arresten, en niet op alle uitspraken met betrekking tot een zekere natuurlijke of rechtspersoon. Of anders gezegd: het moet gaan om gerichte aanvragen, geen 'sleepnetaanvragen'.

Verder vereisen de wapengelijkheid en de tegensprekelijkheid van het debat dat de partijen worden ingelicht van het resultaat van een gemotiveerde aanvraag, zodat zij desgewenst standpunt kunnen innemen over de relevantie van de opgediepte niet-gepseudonimiseerde uitspraak of uitspraken. De rechten van de verdediging vereisen ook dat rechters tijdens de duur van hun beraad zich geen toegang meer mogen verschaffen tot het centraal register of nog gemotiveerde aanvragen mogen indienen. Anders zouden ze (recente) uitspraken kunnen opdienen die op het ogenblik van de sluiting van de debatten onbekend zijn aan de partijen en hun advocaten, of waaruit ze informatie over één of meerdere van de partijen kunnen putten, zonder dat die nog de kans hebben om er een standpunt over in te nemen.

B. Vertegenwoordiging van de Ordes in het beheerscomité en de positie van de FOD Justitie

4. Paragraaf 6 van het nieuw ontworpen artikel 782 Ger.W. regelt de samenstelling en bevoegdheden van het beheerscomité van het Centraal register voor de beslissingen van de rechterlijke orde, ook "beheerder" genoemd. Hij staat in voor de inrichting en het beheer van het register, en de Koning moet dit orgaan raadplegen ter uitvoering van de wet. Dat is het geval op de volgende punten:

- Op te nemen metagegevens (nieuw artikel 782, §5, lid 2 Ger.W.);
- Nadere regels over de toegang tot het register (o.m. de aanvraagprocedure om toegang te krijgen tot niet-gepseudonimiseerde uitspraken) (nieuw artikel 782, §8, tweede lid Ger.W.);
- Regels inrichting en werking register (nieuw artikel 782, §10 Ger.W.);
- Wijze van pseudonimiseren en draagwijdte begrip 'georganiseerde criminaliteit' (nieuw artikel 782, §5, zesde lid Ger.W.);
- Opheffen overgangsbepalingen voor bepaalde hoven en rechtbanken (artikel 21 voorontwerp).

In het kader van het beheer van het register, kan de beheerder, bijvoorbeeld, derden machtigen om algoritmes te ontwikkelen die rechters moeten bijstaan in de aanloop naar of voorbereiding van hun beslissing (zie nieuw artikel 782, §8, 4°, c) Ger.W.). De memorie van toelichting denkt dan in de eerste plaats aan performante zoekmotoren op basis van *Natural language processing*-technieken en/of het linken van gegevens uit het register met gegevens uit andere gegevensbanken.

5. Ondanks de gewichtige bevoegdheden van het beheerscomité, stellen de Ordes teleurgesteld vast dat het voorontwerp geen vertegenwoordigers aangeduid door de Ordes opneemt in dit orgaan. We beklemtonen dat advocaten als procesactor een wezenlijke bijdrage leveren aan de totstandkoming van vonnissen en arresten en dus ook een stem moeten hebben in de wijze waarop (de gegevens in) die uitspraken worden verwerkt. Het gaat niet alleen om de persoonlijke gegevens van de advocaat, maar ook die van zijn cliënt. Daarom verzoeken wij de samenstelling van het beheerscomité uit te breiden met drie personen, te weten: één vertegenwoordiger van de OVB, één van de OBFG en één van de Orde van advocaten bij het Hof van Cassatie. 'Onze' vertegenwoordigers zetelen er echter niet als belangenbehartigers van de Ordes, maar wel als belangenbehartigers van advocaten en rechtszoekenden.

6. Verder lezen we in het nieuw ontworpen artikel 782, §6, derde lid Ger.W. dat de twee vertegenwoordigers van de FOD Justitie "*beslissende stem hebben in aangelegenheden die betrekking hebben op de doelstellingen van en de strategie voor het centraal register, de inzet van de middelen, de technische aspecten en de voor het publiek toegankelijke onderdelen van het centraal register.*" Zij zetelen echter slechts als waarnemer in aangelegenheden met betrekking tot de interne werking van de rechterlijke orde.

Los van de vraag waarom de vertegenwoordigers van de FOD Justitie een beslissende stem moeten hebben – iets wat niet wordt toegelicht in de memorie van toelichting, maar louter wordt geparafraseerd, zoals dat ook het geval is voor vele andere punten in dit voorontwerp – vrezen we dat deze regeling in de praktijk tot discussie zal leiden. Bepaalde doelstellingen van het centraal register, zoals de verwerking van de gegevens in het centraal register ter optimalisatie van de organisatie van de rechterlijke orde, leunen immers sterk aan bij de interne werking van de rechterlijke orde. De vraag zal dan zijn of de materie die in het beheerscomité ter discussie voorligt te maken heeft met de doelstellingen van het centraal register, dan wel met de interne werking van de rechterlijke orde.

C. Performante zoekmotor voor magistraten, advocaten én rechtzoekenden

7. In het kader van het beheer van het register, kan de beheerder derden machtigen om algoritmes te ontwikkelen die rechters moeten bijstaan in de aanloop naar of voorbereiding van hun beslissing (zie nieuw ontworpen artikel 782, §8, 4°, c) Ger.W.). De memorie van toelichting verwijst dan in de eerste plaats naar performante zoekmotoren op basis van *Natural language processing*-technieken en/of het linken van gegevens uit het register met gegevens uit andere gegevensbanken, zoals een wetgevings- of rechtsleerdatbank.

We merken op dat ook hier niet alleen de wapengelijkheid en de tegensprekelijkheid van het debat, maar ook het algemeen rechtsbeginsel *nemo censetur ignorare legem* vereisen dat advocaten en rechtzoekenden over dezelfde geavanceerde zoektechnieken moeten kunnen beschikken als magistraten. Om de wet te kennen, moet je ook weten hoe ze geïnterpreteerd en toegepast wordt. Bijgevolg zou het onaanvaardbaar zijn dat een toepassing die (meer) gerichte opzoeken toelaat in een databank waarin zich al snel miljoenen uitspraken zullen bevinden, enkel openstaat voor magistraten. De creatie van een dergelijke databank, waarin de rechtspraak vrijwel exhaustief wordt ontsloten, mag niet resulteren in een overvloed aan informatie waarin een kat zijn jongen niet meer terugvindt. Elk behoorlijk naslagwerk gaat toch ook altijd vergezeld van een *eenzelfde* inhoudsopgave en trefwoordenregister?

E. Wijze van ontsluiting: open access of open data?

8. In verband met de wijze van ontsluiting bestaat er nog onduidelijkheid: gebeurt dit in *open access* of *open data*?¹ In het model van *open access* wordt de rechtspraak in bijgewerkte en integrale vorm gratis online ter beschikking gesteld van elke burger voor (her)gebruik. Het model van *open data* voegt daaraan toe dat die gegevens worden aangeboden in een vorm die leesbaar is voor machines en die *bulk download* toelaat, wat het verwerkingsproces vereenvoudigt.

De omslag van *open access* naar *open data*, gekoppeld aan de inzet van algoritmes die de data efficiënt verwerken, zou daarom een niet te onderschatten invloed kunnen hebben op de juridische wereld.² Dankzij *open data* zal niet

¹ A. VAN DEN BRANDE, *Les robots à l'assaut de la justice. L'intelligence artificielle et le droit*, Brussel: Bruylant, 2019, 65.

² *Ibid.*, 67-72. Zie ook B. MATHIS en H. RUGGIERI, "L'open data des décisions de justice en France. Les enjeux de la mise en oeuvre", in: J.-B. HUBIN, H. JACQUEMIN en B. MICHAUX, *Le juge et l'algorithme: juges augmentés ou justice diminuée?*, Brussel: Larcier, 2019, 199-200 en H. JACQUEMIN en

alleen in een initiële fase juridisch opzoekingswerk vollediger en sneller kunnen verlopen, maar ook zou op termijn *predictive justice* (als beslissingsondersteunend instrument) mogelijk worden. Algoritmes bieden dan een concrete oplossing voor een vooraf feitelijk gekaderd juridisch probleem, waardoor de uitkomst van een geschil voorspeld kan worden.

D. Werkwijze pseudonimisering

9. Het nieuw ontworpen artikel 782, §5, lid 4-6 Ger.W. regelt de wijze waarop vonnissen en arresten moeten worden gepseudonimiseerd alvorens ze worden opgenomen in het centraal register. De krachtlijnen zijn als volgt:

- De identiteitsgegevens van natuurlijke personen worden steeds gepseudonimiseerd, alsook alle andere gegevens die toelaten hen (on)rechtstreeks te identificeren, maar dan binnen de grenzen van de leesbaarheid en de begrijpelijkheid van de uitspraak.
- De identiteits- en identificatiegegevens van magistraten, leden van de griffie en advocaten worden echter niet gepseudonimiseerd, tenzij de verspreiding ervan hun veiligheid of die van hun “entourage” in het gedrang zou brengen. Dat gebeurt op beslissing van de korpschef na advies van het openbaar ministerie. In strafzaken in verband met terrorisme en georganiseerde criminaliteit worden hun identiteitsgegevens evenwel altijd gepseudonimiseerd.
- De gegevens van rechtspersonen worden niet gepseudonimiseerd, behoudens de gegevens van privaatrechtelijke rechtspersonen waarvan de naam verwijst naar de naam van een levende natuurlijke persoon.

10. Hoewel we ons zeker kunnen vinden in de voorgestelde krachtlijnen, lijkt het aangewezen om in strafzaken in verband met terrorisme of georganiseerde criminaliteit ook de gegevens die toelaten dat magistraten, leden van de griffie of advocaten (on)rechtstreeks kunnen geïdentificeerd worden, te pseudonimiseren binnen de grenzen van de leesbaarheid en de begrijpelijkheid van de uitspraak.

Verder vragen we ons af of de betrokken partijen niet de mogelijkheid moeten hebben om unaniem af te zien van pseudonimisering.

E. Bekendmaking van vonnissen en arresten als bijkomende straf

11. Hoofdstuk 4 van het voorontwerp voert een nieuwe straf in: de bekendmaking of verspreiding van de beslissing op niet-gepseudonimiseerde wijze. Het herstelt daartoe artikel 30ter van het Strafwetboek, dat als volgt zou luiden:

“Art. 30ter. Indien de rechter overeenkomstig de wet de bekendmaking of verspreiding van de beslissing houdende veroordeling beveelt, volledig of bij uittreksel, kan deze, onverminderd de in die wet voorziene wijzen van bekendmaking of verspreiding, gebeuren door aanplakking, door publicatie, door de opname ervan in het Centraal register bedoeld in artikel 782, §4, van het Gerechtelijk Wetboek, of door elk ander communicatiemiddel, op een niet-gepseudonimiseerde wijze die vrije raadpleging toelaat voor een termijn van drie maanden. Indien deze bekendmaking of verspreiding kosten met zich meebrengt, zijn deze ten laste van de veroordeelde.”

Bijgevolg haalt de wetgever de middeleeuwse schandpaal vanonder het stof om hem in een digitaal jasje te steken.

12. Deze “nieuwe” straf vormt een verregaande inmenging in het privéleven van de betrokkenen. Ze moet daarom aan een legitieme doelstelling beantwoorden en niet verder gaan dan noodzakelijk, conform artikel 8 van het EVRM. Daarom betreuren we dat de memorie van toelichting, die nauwelijks een halve pagina wijdt aan de ontworpen regeling, geen inkijk biedt in de beweegredenen van de wetgever, noch de proportionaliteit ervan uitgebreid toelicht.

Los van de vraag of de regeling wel beantwoordt aan een legitieme doelstelling, lijkt ze ons alvast niet proportioneel. Hoewel we niet tegen een verspreiding of bekendmaking van niet-gepseudonimiseerde uitspraken zijn in specifiek omschreven gevallen, lijkt het een brug te ver om die straf mogelijk te maken voor *alle* misdaden en wanbedrijven. Dat soort “*namings and shaming*” leidt ongetwijfeld tot stigmatisering die de betrokkene zijn sociaal vangnet dreigt te ontnemen en zodoende ook zijn kansen op een succesvolle re-integratie in de maatschappij. Dat gevaar doet zich zeker voor als de rechter de veroordeelde zou bevelen om het vonnis via zijn sociale media te delen met zijn kennissenkring. Die mogelijkheid is reëel, nu de zinsnede “*of door elk ander communicatiemiddel*” in de ontworpen

J.-B. HUBIN, “L’intelligence artificielle: vraie ou fausse amie du justiciable? – Enjeux du recours à l’IA par les avocats, assureurs et *legaltechs*”, in: J.-B. HUBIN, H. JACQUEMIN en B. MICHAUX, o.c., (75) 77-89.

regeling de rechter vrij spel geeft om zelf te bepalen langs welke kanalen zijn beslissing in niet-gepseudonimiseerde vorm verspreid of bekendgemaakt moet worden voor een vaste periode van drie maanden.

13. Indien de wetgever er toch voor opteert om de straf te behouden, moet er minstens in de volgende bijkomende waarborgen worden voorzien:

- De wet moet uitdrukkelijk bepalen voor welke misdaden en wanbedrijven deze straf kan worden opgelegd.
- De wet moet limitatief de kanalen opsommen waarlangs de niet-gepseudonimiseerde uitspraken kunnen worden verspreid of bekendgemaakt. In beginsel moet dit via het centraal register gebeuren, uitzonderlijk via andere kanalen, bv. in een krant of een tijdschrift, afhankelijk van het soort en de ernst van het misdrijf.
- Een verbod naar analogie met dat in artikel 782, §5, vijfde lid Ger.W., zodat de gegevens van de veroordeelde niet mogen worden verwerkt voor profileringsdoeleinden.
- Alleen vonnissen en arresten die in kracht van gewijsde zijn getreden mogen bekendgemaakt of verspreid worden.
- In die uitspraken mogen geen adresgegevens van de veroordeelde voorkomen teneinde eigenrichting of daden van vergelding door derden tegen te gaan.

F. Uitbreiding informaticasystemen van Justitie tot het Hof van Cassatie

14. Het nieuw ontworpen artikel 1109, §3, tweede lid Ger.W. bepaalt in essentie dat de kennisgeving van arresten van het Hof van Cassatie zal gebeuren via e-mail. De vraag rijst waarom dit niet kan gebeuren via de informaticasystemen van Justitie bedoeld in artikel 32ter Ger.W., in het bijzonder de Jbox. We pleiten er dan ook voor om het Hof van Cassatie aan te sluiten op de informaticasystemen van Justitie. Dat vergt een wijziging van het MB van 20 juni 2016 'tot bepaling van de inwerkingstelling van het e-Box netwerk en het e-Deposit systeem, zoals bedoeld in artikel 10 van het koninklijk besluit van 16 juni 2016 houdende de elektronische communicatie overeenkomstig artikel 32ter van het Gerechtelijk Wetboek'.

De Ordes willen van deze gelegenheid gebruikmaken om nogmaals te herinneren aan ons verzoek om reglementair de verhouding tussen de eBox en de Jbox te verduidelijken (zie onze brief van 3 juni 2021 aan het kabinet van de minister van Justitie). Op een vraag van de afdeling Wetgeving van de Raad van State naar deze verhouding, bevestigde de regering dat beide systemen "complementair" zijn en bijgevolg naast elkaar bestaan. Wel zou ze op een later tijdstip de eventuele integratie van de Jbox in de eBox onderzoeken. Uit dat antwoord blijkt echter niet hoe de eBox en de Jbox op elkaar zijn afgestemd, en de regering heeft ook nagelaten om dat in de memorie van toelichting bij de wet van 27 februari 2019 'inzake de elektronische uitwisseling van berichten via de eBox' (*Parl.St. Kamer 2018-2019, nr. 3442/001, 36*).

G. Integrale ontsluiting

15. Bij wijze van conclusie wensen we het belang van een integrale ontsluiting van de rechtspraak te beklemtonen. Daarom moeten rechters omzichtig omspringen met uitzonderingen die toelaten dat uitspraken niet of slechts ten dele worden gepubliceerd.

De OVB en de OBFV danken u ten zeerste voor de aandacht die u aan het bovenstaande zult willen schenken en houden zich ter beschikking voor alle vragen die u mocht hebben.

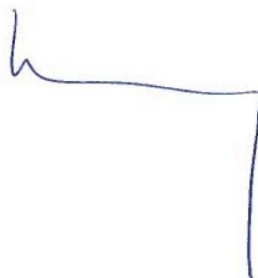
Peter CALLENS
Voorzitter OVB

/ Contactpersoon bij de OVB

Ben CLAES,

Ben.Claes@ordevanvlaamsebalies.be

02 229 51 07

Xavier VAN GILS
Voorzitter OBFG

/ Contactpersoon bij de OBFG

Laurence Evrard

levrard.legislation@avocats.be

02 648 13 55